

Hazırlayan:
Prof. Dr. Kerem Alkin
Türkiye İMSAD Ekonomi Danışmanı

TCMB'nin 22 Eylül'de faize dokunmaması, bu hafta dolar kurunda 3,08 TL'nin ve üstünün test edilmesi riskini artırıyor. Bu hafta, kritik önemde ABD verisi açıklanacak. Bu veriler olası bir faiz artırım kararını teyit ettikçe, başta TL, gelişmekte olan para birimleri çalkalanmayı sürdürecektir. TCMB üst yönetimi üzerindeki baskı ekim ayında daha da artacak gibi gözüküyor.

- Temmuz ayı ortası ve ağustos ayı başındaki 98 puan düzeyindeki testlerden bu yana, Dolar Endeksi 97,72 ve 98,12 puan düzeyindeki eşikleri geçemedi. Mart ayı civarında, bu kritik önemdeki iki çıta kırıldığında ve Dolar Endeksi 100,39 gibi hayli yüksek bir düzeyi test ettiğinde, euro-dolar paritesinin 1,05 doların altını test ettiğini not almıştık. **ABD Merkez Bankası (FED) Başkanı Yellen'in geçtiğimiz hafta, Türkiye bayram tatili nedeniyle hayli kısa bir iş haftası yaşamışken, 2015 yılı içinde kalan son iki FED Açık Piyasa Komitesi (FOMC) toplantısından birinde, beklenen faiz artırım kararının geleceği yönündeki kuvvetli mesajları,** 24 Eylül perşembe günü 96 puanın altını görmüş olan Dolar Endeksi'ni yeniden 96,200 puanın üzerine taşımış durumda. **28 Eylül ile başlayan hafta veri bombardımanı haftası olduğundan, FED yetkililerinin '2015 yılı sonuna kadar faiz artacak' mesajlarını teyit edecek her verinin Dolar Endeksi üzerindeki etkilerine de bakacağız.**
- Bu koşullar içerisinde, euro-dolar paritesi de, faiz artırım kararının çıkmadığı FED'in eylül ayı toplantısının 2. günü olan 17 Eylül'de, 1,15 dolara doğru çıkış gerçekleştirip, günü 1,1435 dolarla kapattıktan sonra, 22 Eylül'de 1,1120 doları dahi gördü ve haftayı 1,12 doların altında kapattı. **Bu hafta, açıklanan ABD verileri ve küresel piyasaların bu verilere, faiz artışı beklentisini desteklemesi veya desteklememesi yönünde verecekleri tepkiye bağlı olarak, hem Dolar Endeksi, hem de euro-dolar paritesi şekillenecek.** Küresel piyasalardaki genel tablo, yurt içinde de dolar-TL kurunun 3,02-2,98 TL bandında olmasını gerektirirdi.
- Ancak, 22 Eylül Salı günü TCMB Para Politikası Kurulu (PPK) toplantısından faiz artırım kararı çıkmaması, TCMB üzerinde 'siyasi baskı' iddia ve yakıştırmalarına yurt dışı ve yurt içi piyasalardan çok atıfta bulunulmasına sebep oldu ve dolar-TL'yi 3,02-3,06 TL bandına getirdi. **Yeni haftaya, 3,06 TL bandının kırılması ile girersek -ki,**

bayramda dış piyasalarda 3,07 ile 3,08 TL seviyeleri test edildi-, dolar-TL kuru 3,10 TL bandını test etmeyi, hatta kırmayı deneyebilir. Bu hafta, sepet kurun 3,25 TL ve dolar-TL kurunun 3,08 TL'yi yeniden test edip etmeyeceğine dikkatli olmamız gerekiyor. .

- Geçtiğimiz hafta, küresel piyasaların umutlarını dalgalandıran ve **FED'in ya ekim ayı sonu, ya da aralık ayı ortasındaki FOMC toplantısında bir faiz artırım kararı alabileceği beklentisini yeniden hareketlendiren iki gelişmeden ilki, biraz önce yukarıda ifade ettiğim FED Başkanı Janet Yellen'in geçen perşembe, yani 24 Eylül'de gerçekleştirdiği konuşmada, bu yıl faiz artırımının mümkün olduğunu söylemesi; ikinci gelişme ise, ABD ekonomisinin GSYH büyüme verisinin yukarı yönde revize edilmesi suretiyle, ortaya daha güçlü bir ABD ekonomisi algısının çıkmasıydı. ABD'nin orta halli kesimi, ABD borsalarına ciddi değer kaybı yaşattırarak ve yatırımcı güvenini azaltacak böyle bir faiz artırım kararına hala prim vermiyor olsa da, birçok yatırımcı, hisse senetlerinin fiyat düzeltmesinin daha da derinleşebileceği spekülasyonu ile kararsız durumdalar.**
- ABD ekonomisiyle ilgili tüm verilerin dikkatle takip edileceği bu haftaya, 29 Eylül Salı günü, eylül ayı tüketici güveni verisi ile başlıyoruz ve bu veriyi 30 Eylül Çarşamba günü, eylül ayı Chicago Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) ile, yine eylül ayı ADP özel sektör istihdam verileri takip edecek. **İlk iki veri piyasadaki güveni ölçmek adına, ADP verisi ise, 2 Ekim Cuma günü açıklanacak ABD tarım dışı istihdam verisi öncesinde, özel sektör istihdamından bir ipucu alabilmek adına önemli.** 1 Ekim Perşembe günü, ABD'nin eylül ayı ISM imalat sanayi ve yine aynı ay için otomobil satış verilerine ulaşacağız .
- 2 Ekim Cuma günü ise, küresel piyasalar ve yurtiçi piyasaların merakla beklediği eylül ayı tarım dışı istihdam ve işsizlik verileri açıklanacak. **LPL Financial'ın yatırım stratejisti ve ekonomisti John Canally, "Tüm veriler, beş yıldır süren Çin yavaşlamasının ABD ekonomisine olan etkilerinin işaretlerini verebilir" yorumunda bulunmuş. Canally, değerlendirmesinde, bu haftaki ekonomik verilerin özel öneme sahip olduğunu, zira ABD hisse senetlerindeki kargaşanın Ağustos ayının sonuna doğru durulduğunu, bu nedenle bunun ekonomik veriler üzerindeki etkisinin Eylül ayı istihdam verisinde yansımaları bulabileceğini belirtmiş.**
- Yurtiçi ve yurtdışı piyasa profesyonelleri ise, **TCMB'nin 22 Eylül'deki PPK toplantısından, FED faiz artırım kararı almamış olmasına rağmen, faiz artırım kararı alması gerektiğine ve hala ısrarla bir faiz artırım kararı çıkmıyor ise, bunun gerekçesinin 'siyasi baskı' olduğu kanaatine ulaşmış durumdalar.** Geçtiğimiz hafta sonuna doğru, Türkiye bayram tatilindeyken, müşterilerine elektronik posta yoluyla değerlendirme gönderen Rabobank, stratejisti Piotr Matys'in görüşlerini paylaşmış. **Matys'e göre, Türkiye Cumhuriyet**

Merkez bankası (TCMB), faizi sabit tutma kararı alarak, spekülâtorleri Türk Lirası aleyhine bahse girmekten vazgeçirecek hiçbir hareket yapmadı. Matys, raporunda, "Başkan Başkan, bir sonraki hareketin faiz artırımı olacağı şeklinde güçlü bir sinyal göndermezse, dolar/TL önümüzdeki haftalarda, özellikle kamuoyu araştırmaları 1 Kasım'daki seçimlerde AKP'nin muhtemelen tek başına iktidara gelemeyeceğini gösterirse, yeniden rekor seviyeye yükselmeye devam edecek" yorumunu paylaşmış.

- 25 Mart Cuma günü bir konuşma gerçekleştiren St. Louis FED Başkanı James Bullard, FED'in faiz artırımına başlanmasını istediğini belirtmiş. Bullard, FED'in bilançosunu daraltmak için aceleleri olmadığını da kaydetmiş. Bullard, "Birkaç yıl önce beklenildiği gibi çok geniş enflasyon etkileri olmadığı doğru ve bu nedenle tekrar normal büyüklükte bir bilançoya dönmek zaman alabilir" şeklinde konuşmuş. Bullard ayrıca, "Kriz öncesinde olduğu gibi, tüm Hazine bilançosuna da geri dönmek istiyoruz" şeklinde görüş belirtmiş. FED yetkilileri, 'artık normalleşme için beklenen adımı atmamız; ancak, yaptığımız devasal parasal genişlemeyi piyasalardan çekmek beklenenden uzun bir zaman alacak' demek istiyor. Bu cümleler, 9 yıl sonra, FED ilk faiz artışı kararını açıkladıktan sonra, bu karara kendi alıstırdığı ve fiyatlandığı iddia edilen piyasalarda, beklenenden daha mı sakin karşılanacak, birlikte göreceğiz.
- Türkiye açısından, TL'nin bu derece değer kaybetmesinin en önemli gerekçelerinden birisini de, sadece uluslararası finans kurumları değil, daha kamusal nitelikteki uluslararası kurumların da Türk ekonomisi ile ilgili uyarılarını eskiye oranla daha sık paylaşır hale gelmiş olmaları. Nitekim, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) Başkanı Suma Chakrabarti, geçen hafta Cuma günü Belgrad'da verdiği beyanatta, FED'in faiz artış kararının sermaye akışlarının çok önemli olduğu ülkeleri etkileyeceğini, bu nedenle, bankanın ilgi alanına giren bölgede, potansiyel olarak en fazla etkilenecek ülkeyi Türkiye olarak beklediklerini belirtmiş. Chakrabarti, FED'in faiz artırımına gidip gitmemesinin uluslararası anlamda büyük bir oyun olduğunu, ancak eğer faiz artırımına giderse, güneydoğu Avrupa'yı "çok korkunç" etkileyeceğini düşünmediğini vurgulamış. Chakrabarti, "Sırbistan ya da bu bölgenin sermaye akışlarına bağımlı olmayan diğer kısımları etkilenmeyecek" yorumunda bulunmuş.
- Raporumuzu, Anadolu Ajansı muhabirlerinin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu verilerinden derlemiş oldukları ilginç bir bilgi seti ile bitirelim. 2015 temmuz itibarıyla, Türkiye'de hesabında 1 milyon lira ve üzeri bakiyesi olan 88 bin 641 kişi bulunuyor. Bu mudilerin bankalardaki toplam mevduatı ise, Türk Lirası (TL) bazında 586 milyar 693 milyon liraya tırmanmış durumda. Yani, bankadaki toplam mevduatın neredeyse yarısı söz konusu 88 bin 641 kişide. Milyoner mudilerin bankalardaki

mevduatının dağılımına bakıldığında, bunun 303 milyar 949 milyon lirasını yerel para cinsinden mevduat, 281 milyar 277 milyon lirasını döviz mevduatı hesabı, **1 milyar 467 milyon lirasını da kıymetli maden depo hesapları oluşturuyor. Yani, söz konusu mudi grubu, altına da meraklı.**

- Buna göre milyonerlerin hesabında yaklaşık 1,5 milyar liralık altın, 280 milyar liralık döviz, 304 milyar liralık da TL cinsinden para bulunuyor. Altın milyoneri olan mudilere bakıldığında, Türk bankalarında bulunan yaklaşık 1,5 milyar liralık altının en büyük kısmına gerçek kişilerin sahip olduğu görülüyor. Bu da hayli çarpıcı bir detay. **Gerçek kişi olan milyonerlerin hesabında 1 milyar 168 milyon liralık altın bulunurken, bu rakam resmi kuruluşlar da sıfır, ticari ve diğer kuruluşlar da ise 299 milyon lira olarak kayıtlara geçti.** Bu tablo konu döviz olunca değişiyor. **Yani hesabında daha çok döviz olan milyonerlerin çoğu ticari ve diğer kuruluşlardan oluşuyor. Milyoner olan ticari kuruluşların hesabında yaklaşık 162 milyar 263 milyon lira karşılığında döviz bulunuyor. Bu rakam gerçek kişilerde 113 milyar 788 milyon lira, resmi kuruluşlar da ise 5 milyar 226 milyon lira olarak hesaplanıyor.** Yerel para cinsinden mevduat ise gerçek kişilerde 85 milyar 150 milyon lira, resmi kuruluşlarda 62 milyar 158 milyon lira, ticari ve diğer kuruluşlarda ise 156 milyar 641 milyon lira olarak dağılıyor. **Bu tablo neden 'dolarize' bir ekonomi olduğumuz noktasında gereken ipucunu verecektir.**